

Artikel: Van wetenschap naar wijdverspreid. Het gebruik van de term *primitive culture* in negentiende-eeuwse Britse krantenartikelen

Auteur: Donna Korsuize

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 42.4, 48-59.

© 2020 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Abstract: This research looks at the use of the term ‘primitive culture’ in British newspapers in the nineteenth century. After Edward Tylors’ scientific book *Primitive Culture* came out in 1871, the usage of the term increased significantly in newspapers all across Britain. The premise of the book was the idea that civilisations that had not yet reached the development of British society were less mature and needed to be treated as such. Tylor’s influence on the view of the British public towards non-native cultures is analysed in this article.

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

VAN WETENSCHAP NAAR WIJDVERSREID

HET GEBRUIK VAN DE TERM PRIMITIVE CULTURE IN NEGENTIENDE-EEUWSE BRITSE KRANTENARTIKELN

Dit onderzoek analyseert het gebruik van de term *primitive culture* in negentiende-eeuwse Britse krantenartikelen. Deze term werd door Edward Tylor gebruikt in zijn gelijknamige boek *Primitive Culture* waarbij hij contemporaine niet-Westerse culturen vergeleek met de Britse maatschappij van voor de Verlichting. Tylors invloed op het gebruik van deze term wordt in dit artikel bekeken.

Donna Korsuize

The poem is of comparatively little value, and, in spite of its few magnificent passages, its stories belong to the moral and intellectual level of a Choctaw – are neither better nor worse than those coarsely absurd myths characteristic of all savage and barbarous races, and collected by Mr. Tyler in his great work, Primitive Culture.¹

Deze quote komt uit The Examiner van 1873. De auteur stelt de *Theogonie* van Hesiodus gelijk met contemporaine mythen van niet-westerse volkeren. Een inheemse Amerikaan werd door deze negentiende-eeuwse Britse krant omschreven als bloedlustig en barbaars. Als referentie voor deze harde beschrijving werd het werk van Edward Tylor aangehaald. Wie was deze Tylor en wat was zijn visie op mythologie?

Het werk van Edward Burnett Tylor vormt de bakermat van het bestuderen van de mythologie als wetenschap.

Dit was nieuw opgekomen in de negentiende eeuw en steunde op de denkbeelden van de antropologie. Edward Tylor was een Britse antropoloog, die met zijn kennis over de pas ontdekte niet-westerse samenlevingen een theorie over de oorsprong van mythen opstelde. Met zijn werk *Primitive Culture: Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom* luidde hij in 1871 het tijdperk van de comparatieve mythologie in.² Deze methode vergeleek oud-Europese mythen met contemporaine, niet-westerse culturen om zo een beeld te schetsen van de mythe makende mens.

Tylor kwam tot de conclusie dat mythen voortkwamen uit een maatschappij die nog in de kinderschoenen van civilisatie stond, ofwel het waren 'primitieve culturen'. Zo beargumenteerde hij dat mythen werden gebruikt als proto-wetenschap door samenlevingen die zelf nog geen wetenschap kenden. Aan de hand van dit gedachtegoed werd het westers imperialisme gevalideerd. De primitieve culturen werden gekenmerkt door hun vertelling van mythen en daarmee als minder ontwikkeld gezien dan de rationele, wetenschappelijke samenleving van het westen.³

Dit onderzoek brengt het gebruik van Tylors gedachtegoed in de publieke sfeer aan het licht, door te kijken in hoeverre het wetenschappelijke werk van Tylor invloed had op de beeldvorming van 'de ander' in negentiende-eeuwse Britse krantenartikelen. Dit wordt gemeten door het gebruik van de term *primitive culture* in deze krantenartikelen te bekijken.

Door een vergelijking te maken tussen mythen en primitieve samenlevingen positioneerde Tylor zich precies binnen het koloniale gedachtegoed van negentiende-eeuws Europa. Robert Young zegt hier het volgende over: 'Western knowledge was organized philosophically through binary oppositions which had the effect of demonizing or denigrating what western people often term the other (...), the post-colonial seeks to develop a different paradigm in which identities are no longer starkly oppositional or exclusively singular but defined by their intricate and mutual relations with others.'⁴ Zoals Young hier al benoemt, is er binnen de geschiedschrijving sindsdien een opkomst van het postkoloniale perspectief geweest. Dit postkoloniale gedachtegoed kijkt vanuit minder rigide opposities naar de geschiedenis en tracht de etnografische aannames in de westerse intellectuele instituties af te breken.⁵ Het gros van de historiografie over Tylor is vanuit een postkoloniaaal perspectief geschreven met een kritische

stem over de vergelijking van mythen met primitiviteit.

Allereerst focust dit artikel op de comparatieve mythologie zelf en dan voornamelijk de theorie van Tylor die zeer verwickeld is met de negentiende-eeuwse antropologie. Vervolgens wordt het gebruik van de term *primitive culture* in de Britse krantenartikelen geanalyseerd en vergeleken met wat Tylors gebruik van de term zelf inhield. Ten slotte wordt gekeken naar de popularisering van de term binnen de Britse kranten en of er een vermeerdering van het gebruik van de term opkomt na de publicatie van Tylors *Primitive Culture*. Het primaire bronmateriaal zal worden ingedeeld in periodes van vijf of tien jaar. De vijf jaar tot de publicatie van *Primitive Culture* in 1871 wordt bekeken. Vervolgens worden de krantenartikelen van het jaar van de publicatie zelf, 1871, 1875 en de jaartallen 1885 en 1890 bekeken. Deze laatste periode wordt bekeken om het langdurige effect van de introductie van de term door Tylor te analyseren.

TYLOR EN DE THEORIE

Edward Burnett Tylor werd geboren in 1832 in Camberwell, Surrey. Tylors gezondheid was niet heel sterk. Dit zorgde ervoor dat hij in plaats van te werken, de luxe had om te reizen. Vanaf 1855 reisde hij door de nieuwe wereld, nu de Verenigde Staten. In 1865 ontmoette hij etnoloog Henry Christy in Havana, Cuba. Deze ontmoeting bleek een belangrijk punt in zijn professionele carrière. Christy nodigde Tylor uit om mee te gaan op zijn expeditie naar Mexico om artefacten te verzamelen. Vanaf dat moment begon Tylors interesse voor 'primitieve culturen'.⁶

In 1871 kwam Tylors *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art and Custom* uit. Het werk werd ontzettend populair onder zijn collega-academici en Tylor werd door velen aangehaald als de vader van de antropo-

E.B. Tylor Act. 67
From a photograph by Moull and Fox

Portret van Edward Burnett Tylor.

Bron: Wikimedia Commons.

" IN HOEVERRE HET WETENSCHAPPELIJKE WERK VAN TYLOR INVLOED HAD OP DE BEELDVORMING VAN 'DE ANDER' IN NEGENTIENDE-EEUWSE BRITSE KRANTENARTIKELN."

logie.⁷ De theorie die Tylor presenteerde in *Primitive Culture* baseerde zich op een comparatieve methode. Tylor geloofde in een lineair proces van de menselijke ontwikkeling. Ook geloofde hij dat iedereen op een bepaald niveau dezelfde gedachtepatronen had. Zo meende hij dat de oude Grieken konden worden vergeleken met contemporaine niet-westerse bevolkingen.⁸ Engeland was in dit gedachtegoed het eindpunt van de civilisatie en alle samenlevingen die nog niet het rationele stadium van de verlichte wetenschap hadden bereikt, waren volgens Tylor dus primitiever.⁹

Van oudsher probeerde de mens al zijn omgeving te verklaren en aan het begin van de menselijke ontwikkeling werd dit door middel van mythen gedaan. De naam die Tylor hieraan geeft is animisme. Animisme was een beschrijving voor het geloof dat er leven zit in alles wat er om iemand heen aanwezig is. Zo meende Tylor dat mensen in de vroege ontwikkelingsfase enkel aan natuurverering deden omdat zij geloofden dat alles om hen heen bezielde was. Deze poging om de wereld te verklaren vormde zich uiteindelijk om naar religies. Een niveau hoger dan religies was die van de wetenschap. In dit gedeelte van de theorie is Tylors scepticisme tegenover het geloof goed te zien. Hij beargumenteerde namelijk dat de rationele, westerse wetenschap een teken was van een verdere ontwikkeling van de mens.¹⁰

Waarom bestonden mythen dan nog steeds in het 'ver ontwikkelde', negen-

tiende-eeuwse Engeland? Om antwoord te geven op deze vraag, haalde Tylor het idee van *survival* aan. Een mythe was een overblijfsel van een vroegere ontwikkelingsfase die binnen de modernere context onbegrijpelijk bleek. Volgens Tylor waren *survivals* dus eigenlijk per ongeluk overgebleven vanuit de primitieve fase van de mens.¹¹ Hij meende dat deze vandaag de dag een symbool waren voor hoe de samenleving er vroeger uit had gezien. Het was dan ook van belang, beargumenteerde Tylor, dat deze mythen letterlijk gelezen werden. Volgens de Britse antropoloog waren mythen een symbool van hoe de primitieve mens de wereld verklaarde.¹²

Tylors uitleg van mythen was zeer beïnvloed door het westers imperialisme. Op zijn beurt zorgde Tylors theorie echter zelf ook weer voor een validatie van dit imperialistische gedachtegoed. Brian Street schrijft hierover in zijn boek *The Savage in Literature: Representations of 'Primitive' Society in English Fiction, 1858-1920*. Wetenschappelijke theorieën over ras, of zoals in Tylors geval mythen, vormden het paradigma waarvanuit inheemse niet-westerse bevolkingen werden bekeken en beoordeeld. Zo beargumenteert Street dat de validatie van imperialistische acties niet voorkwam uit politieke doeleinden maar vanuit de wetenschappelijke wereld van het pre-kolonialisme.¹³

Waar kwam deze denkwijze vandaan? In zijn artikel 'What does Anthro-

pology Contribute to World History?’ meent Jack Goody dat de wetenschappen, zoals antropologie en geschiedenis, vanuit een zeer egocentrische invalshoek werden geschreven. Het was, zo zegt Goody, ‘We the people. Primitive history is inevitably centered on one’s own community and this is how it is still often taught in today’s schools’.¹⁴ Vanuit dit eurocentrisme werd er naar de rest van de wereld gekeken en andere culturen werden al snel bestempeld als ‘minder’. Het verschil tussen de Europese samenleving en niet-westerse maatschappijen werd beschreven vanuit een zwart-wit gedachtegoed. Dit was kenmerkend voor de geschiedschrijving tijdens het kolonialisme. Robert Young beschrijft in zijn artikel ‘What is the Post-colonial’ hoe de wereld tijdens de koloniale tijd werd ingedeeld in categorieën van modern/primitief, geciviliseerd/barbaars en wit/zwart.¹⁵ Binnen deze koloniale wetenschap was er weinig tot geen ruimte voor nuances. Dit is goed te zien in landen als China en India, die ondanks dat ze ver ontwikkeld waren op het gebied van taal, toch vanuit de westerse wetenschap binnen het plaatje van primitief moesten vallen. Als oplossing hiervoor werden deze kwaliteiten opzettelijk over het hoofd gezien en in plaats daarvan werden de minder ‘moderne’ aspecten van het land uitvoerig uitgelicht.¹⁶ De recente historiografie over negentiende-eeuwse mythologie is vanuit een postkoloniaal perspectief geschreven. Dit betekent dat er met kritische blik een analyse gemaakt wordt van het gedachtegoed van toentertijd en er meer ruimte is voor nuances wanneer bevolkingen worden beschreven en/of vergeleken.

Een belangrijke tak voor de beeldvorming van primitiviteit binnen de negentiende-eeuwse academische wereld was de nieuwe wetenschap genaamd antropologie.¹⁷ Zoals eerder besproken was Tylor geen onbelangrijk figuur binnen deze stroming en heeft zijn werk *Primitive Culture* grote invloed gehad op de

ontwikkeling van de antropologie zelf. Street impliceert dat in de reisverslagen van wetenschappers die niet-westerse samenlevingen bezochten te zien is dat zij al van tevoren waren beïnvloed door wetenschappelijke theoriën. Men ging met een bepaald idee van niet-westerse samenlevingen als minder ver ontwikkeld dan het verlichte Europa op reis en zocht onbewust naar deze bevestiging wanneer zij de inheemse bevolkingen observeerden.¹⁸ Het effect hiervan was een zichzelf versterkend etnocentrisch wereldbeeld binnen de negentiende-eeuwse westerse wetenschap. In zijn boek *The Savage in Literature* laat Street zien dat dit idee van primitiviteit niet binnen de wetenschap bleef. De contemporaine theorieën uit de antropologie vonden hun weg naar de populaire Britse literatuur.¹⁹ Het feit dat theorieën zoals die van Tylor via de literatuur bij het Britse volk terecht kwamen, roept de vraag op in hoeverre de geprinte media van kranten in deze publieke beeldvorming heeft meegespeeld.

DE TERM PRIMITIVE CULTURE

Voordat de term *primitive culture* kan worden geanalyseerd, is het nodig om duidelijk vast te stellen wat Tylor precies met deze woorden bedoelde. Het eerste hoofdstuk van *Primitive Culture* geeft meteen al de volgende uitleg:

*‘Culture or Civilization, taken in its wide ethnographic sense, is that complex whole which includes knowledge, belief, art, morals, law, custom, and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society.’*²⁰

Tylor koos zoals te zien is voor een zeer brede uitleg van de term. Cultuur was volgens hem vrijwel alles dat te vinden was binnen een samenleving. Tylor meende met zijn boek de geschiedenis van cultuur te beschrijven. Niet de cultuurgeschiedenis van een bepaalde stam of maatschappij, maar van onderdelen van de cultuur

"DE COMPARATIEVE MYTHOLOGIE ZELF EN DAN VOORNAMELIJK DE THEORIE VAN TYLOR IS ZEER VERWIKKELD MET DE NEGENTIENDE-EEUWSE ANTROPOLOGIE."

zoals de geschiedenis van religie, de geschiedenis van kunst, et cetera.²¹ Hetzelfde gold voor mythologie: Tylor beweerde de universele oorsprong van mythologie te kunnen vinden door comparatief onderzoek te doen naar de contemporaine mythe makende mens en mythen uit de oudheid. Het is overduidelijk dat Tylor, door op deze manier naar de geschiedenis te kijken, geloofde in een lineaire ontwikkeling van de mens. Hij sprak niet van verschillende culturen, maar enkel van verschillende fases binnen de ontwikkeling van cultuur.²²

Het idee van een universele vorm van cultuur stamt af van het verlichte denkbeeld dat de mens een lineaire ontwikkeling doormaakt. In dit wereldbeeld werd de rationele westerling gezien als het eindpunt van civilisatie en niet-westerse gemeenschappen als minder ver ontwikkeld. Met betrekking tot dit denkbeeld haalde Tylor in zijn boek zelf de verlichtingsschrijver Samuel Johnson aan. Dr. Johnson deed de uitspraak: 'One set of Savages is like another'.²³ Namelijk, als er sprake is van één enkele ontwikkeling van de mens, dan zijn alle gemeenschappen die op het zelfde niveau van ontwikkeling zitten verwisselbaar.

Hoe komt het dat Tylor in zijn theorie over de oorsprong van cultuur zich nog baseerde op verlichtingsidealen terwijl zijn boek richting het einde van de negentiende eeuw was geschreven? Andrew Von Hendy legt uit in zijn boek *The Modern Construction of Myth*, dat de negentiende-eeuwse wetenschappen van archeologie, rechten, sociologie, psychologie

en antropologie allemaal voortbouwden op het gedachtegoed van de Verlichting met betrekking tot de ontwikkeling van de mensheid. Dit kwam omdat de academici binnen deze wetenschappen het voor het grootste gedeelte eens waren met het achttiende-eeuwse wereldbeeld van een positivistische ontwikkeling en meenden dat empirisch onderzoek naar civilisaties de juiste aanpak was.²⁴

Belangrijk is dat Tylors theorie over primitieve culturen ook fundamenteel verschilde van de etnografische werken die hen tijdens de Verlichting waren voorgegaan. Tylor is enig in zijn soort mede om de reden dat er tussen Dupuis' *Origin of All Cults* in 1795 en Tylors *Primitive Culture* in 1871 geen niet-romantische theorie over mythen was verschenen. Door dit chronologische gat van bijna honderd jaar, is Tylors werk niet simpelweg gelijk te stellen met theorieën uit de verlichting. Er zijn invloeden van bijvoorbeeld Auguste Comte en Max Müller te vinden in Tylors theorie over de verschillende fases van menselijk beloop, die een ontwikkeling van na de Verlichting laten zien.²⁵ Omdat Tylor uitging van een homogene mensheid, heeft zijn gebruik van de term primitief ook weinig te maken met ras. Hij zegt hier zelf over:

*'For the present purpose it appears both possible and desirable to eliminate considerations of hereditary varieties or races of man, and to treat mankind as homogeneous in nature, though placed in different grades of civilization.'*²⁶

Hij elimineerde hiermee de vraag of bepaalde rassen als minderwaardig moesten worden gezien vanwege hun uiterlijk en richtte zich in zijn uitleg van primitieve culturen enkel op de aspecten van cultuur, niet ras.

Primitief betekende voor Tylor prehistorisch, maar ook de *savages* uit niet-westerse samenlevingen, een vergelijking waar hij verder geen uitleg bij gaf, maar ervan uitging dat dit voor de lezer algemene kennis is.²⁷

Om de classificatie van primitief naar modern te kunnen maken gaf Tylor een aantal criteria waaraan een cultuur getoetst kon worden. Een cultuur die sterk verbonden was met religie, geen westerse vorm van wetenschap bedreef, geen complexe architectuur bezat en zich niet naar de westerse vorm van beschaving gedroeg kon via deze manier van analyseren als primitief worden beschreven. Wanneer er weinig invloed van religie was binnen de cultuur, er westerse wetenschap werd bedreven, er sprake was van (een westers idee van) complexe architectuur en een cultuur zich vormde naar het westers idee van beschaafdheid, werd dit omschreven als een moderne samenleving.²⁸ Een cultuur die primitief was hield in Tylors ogen dus in dat het complexe geheel aan wetten, moralen, geloof, kunst en gewoontes voldeed aan deze toetsing van primitiviteit.

PRIMITIVE CULTURE IN BRITSE KRANTENARTIKELN

Welke invloed had Tylors gebruik van de term *primitive culture* op het grote publiek in Engeland? Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal in de volgende analyse een aantal krantenartikelen worden bekeken. Aan de hand van de *British Newspaper Archive* is onderzocht hoe vaak de term *primitive culture* voorkwam in Britse kranten in de jaren oplopend naar de publicatie van *Primitive Culture* in 1871, in het jaar 1871 zelf, het jaar 1875, 1885 en ten slotte het jaar 1890. Bij de laatste twee

jaartallen is er expliciet gekozen voor een grotere sprong in de tijd om te zien wat het gebruik van de term op lange termijn na de publicatie inhield. Hiernaast is er gekeken naar de manier waarop deze term in de kranten werd gebruikt. De prioriteit bij dit bronnenonderzoek was het gebruik van de term *primitive culture* als beeldvorming van 'de ander'. Er is dus vooral gekeken naar of de term gebruikt was om niet-westerse samenlevingen te beschrijven zoals Tylor dat deed. In de gevallen dat *primitive culture* werd gebruikt in de vorm van Tylors boektitel, is het niet in de analyse meegenomen, maar wel in de telling van de kwantiteit van het gebruik van de term.

De jaren oplopend naar Tylors publicatie zijn veelzeggend over de originele status van het begrip *primitive culture*. In 1865 en 1866 kwam het begrip geen enkele keer voor in de Britse kranten. Vervolgens, in 1867, werd de term één keer genoemd in een artikel van de 'Montrose, Arbroath and Brechin review; and Forfar and Kincardineshire adversiter'.²⁹ In dit artikel werd de term gebruikt als omschrijving van prehistorisch gereedschap, een primitieve vorm van werk verrichten. In de twee jaar daaropvolgend is er geen artikel uitgebracht met een vernoeming van *primitive culture* daarin. In 1870 duikt de term weer op, dit keer in verband met Tylors opkomende publicatie het aankomende jaar. De artikelen geven aan dat het boek binnenkort te koop zal zijn. De zes jaren voorafgaand aan de publicatie die nu geanalyseerd zijn geven een duidelijk beeld van de onbekende aard die de term vóór Tylor had. Er kan gesproken worden van een vrijwel niet gebruikte woordcombinatie in de negentiende-eeuwse Britse kranten. In het geval dat dit door Tylors wetenschappelijke werk veranderde, kan vrijwel zeker worden gezegd dat de Britse antropoloog daar dus van invloed op is geweest.

Gelijk in het jaar van de publicatie was de term *primitive culture* populair

in de Britse kranten. De woordcombinatie komt dat jaar in totaal 66 keer voor. In het overgrote deel hiervan werd de term alleen gebruikt als de titel van Tylors boek en niet als omschrijving. In de *Royal Cornwall Gazette* echter, werd primitive culture aangehaald in een kritiek op Darwins *Descent of Man*.³⁰ In het artikel werd de theorie van Darwin zeer kritisch bekeken en het slotargument luidde dat de geschiedenis een voorbeeld was van het bestaan van primitieve culturen en dat hierom het argument van evolutie enkel speculatie was.³¹ Dit gebruik van de term primitive culture lijkt mooi aan te sluiten bij wat Tylor met het begrip bedoelde, maar zijn naam werd verder nergens genoemd.

In de *Western Morning News* werd Tylor wél genoemd en zeker niet op een kritische manier. Dit artikel ging over een lezing die werd gegeven op de *Mechanics Institute* over 'Savage Life'. De journalist laat weten dat de informatie die in de lezing werd verschaft voornamelijk voortkwam uit het werk van Tylor. Interessant aan dit artikel is niet per se het gebruik van de term primitive culture – het begrip werd tussen haakjes geplaatst om aan te geven dat het een term was die door Tylor was bedacht en stond dus niet zozeer op zichzelf als omschrijving – maar wel de omschrijving van dit werk door de journalist. In een korte, verder onopvallende zin, staat over het werk van Tylor: 'from which many of the curious facts he should mention were obtained.'³² Tylors theorie over primitieve culturen heeft zich in dit artikel vertaald naar zogenaamde feiten. De lezers van deze krant konden dus aannemen dat wat Tylor had vermeld in zijn wetenschappelijke werk de waarheid was.

Twee recensies uit de *Examiner* van 1871 geven een goed beeld van de algemene ontvangst van Tylors boek. Tylors werk wordt 'the best work on comparative theology' genoemd.³³ In een ander artikel wordt Tylor geprezen: 'All who would not

fall behind the best thought of their time, must make themselves acquainted with this book of deep and universal interest.'³⁴ Op een artikel uit de katholieke krant *Tablet* na, wordt er enkel positief over Tylors theorie geschreven.³⁵

In 1875 daalde het voorkomen van de term naar achttien keer in het hele jaar. Nog steeds werd primitive culture toentertijd vrijwel enkel genoemd als naam van het boek van Tylor. Een uitzondering hierop was een artikel over het nieuw verwachte blad *Mind*. Dit blad zou de vooruitgang in wetenschappelijke psychologie en filosofie gaan documenteren. De auteur vermeldde primitive culture onder de gebieden waar aandacht aan zou worden besteed in het blad zonder vermelding naar Tylor, noch door de term tussen haakjes te zetten. Hier lijkt primitive culture dus een begrip op zich waar geen verdere uitleg bij nodig is. Het is echter nog steeds maar een enkeling tussen de vele vermeldingen van primitive culture als exclusief behorende tot Tylors boek.

Er lijkt een duidelijke verandering op te treden tussen 1875 en 1885. In 1885 werd de term maar liefst 22 keer genoemd en lijkt het zich los gemaakt te hebben van de exclusieve associatie met Tylor. *The Belfast News-Letter* sprak van 'primitive culture in Western Asia' in een artikel over de Archeological Society, zonder een vermelding van Tylor.³⁶ Een ander interessant voorbeeld is een artikel uit de *Edinburgh Evening News*. Het betreft een zeer kritische recensie op een lezing gegeven door professor Blackie over de, naar zijn mening, grotere vrijheid die genoten werd door primitieve culturen ten opzichte van de door wetten rigide gemaakte moderne civilisatie.³⁷ De auteur van het artikel was het totaal niet met professor Blackie eens en geeft hiervoor het volgende argument: 'Dr. Johnson's remark that all savages were alike; when you had seen one you had seen all, is justified by recent research'.³⁸ Deze quote kwam ook voor in Tylors werk en het recente onderzoek

waar deze auteur over sprak lijkt dus ook Tylor te betrekken aangezien Tylor precies deze quote trachtte te valideren in zijn werk. Nogmaals is er in een artikel te zien dat de theorie waar het idee van primitive culture op gebouwd is, wordt uitgelegd als complete waarheid: in deze quote te zien aan het woord 'justified'. Ook *The Globe* schreef over de primitive culture van de Maya's, Inca's en Azteken zonder vermelding van Tylor, maar wel als omschrijving van precies dat wat Tylor met zijn term primitive culture bedoelde.³⁹

In 1890 komt de term primitive culture 21 keer voor in de Britse kranten. Het lijkt erop dat ook na de initiële populariteit van vlak na de publicatie van Tylors werk, de term consistent voor bleef komen in de publieke media van kranten-artikelen. 19 jaar na de uitgave van Tylors boek was primitive culture uitgegroeid tot een op zichzelf staand begrip. Er werd gesproken van 'students of primitive culture', primitive culture als denigrerende beschrijving van de Ierse bevolkingen en de primitieve cultuur van Noord-Amerika die verloren ging door de aanleg van het spoorwegennet.⁴⁰ In 1890 was het niet meer ongebruikelijk om primitive culture als omschrijving van 'de ander' te gebruiken zonder daarbij Tylor te noemen. Wel komt duidelijk naar voren dat de uitleg van de term gelijkend is aan die van Tylor. In de bronnen is geen geval teruggevonden zoals het artikel uit 1867, waar de term wel werd genoemd maar niet synoniem was aan Tylors theorie over primitieve culturen.

De popularisering van de term is in het voorgaande gedeelte al deels aangekaart. In tabel 1 zijn de precieze cijfers weergegeven.⁴¹

In tabel 1 is te zien dat het gebruik van de term primitive culture, na een initiële piek vlak volgend op de publicatie, daalt en daarna weer omhoog gaat. De popularisering van het begrip is duidelijk merkbaar aan de veranderde manier waarop het begrip in de latere jaartallen

1865	0
1866	0
1867	1
1868	0
1869	0
1870	3
1871	66
1872	37
1873	37
1874	12
1875	18
1876	7
1878	16
1879	8
1880	7
1885	22
1890	21

Tabel 1
Kolom I: Jaartal
Kolom II: Aantal keren primitive culture
voorgekomen

werd neergezet. Aangezien er amper vindingen zijn van een aanwezigheid van primitive culture in de Britse krantenartikelen voordat Tylor zijn theorie met de wereld deelde, is het aannemelijk dat dit wetenschappelijke werk daadwerkelijk invloed heeft gehad op het gebruik van de term in de publieke media en, wellicht door middel van dit medium, ook direct op de Engelse bevolking.

CONCLUSIE

Tylors theorie over de oorsprong van cultuur heeft een beeld geschetst van primitieve culturen die nog lang na de publicatie doorwerkte. Het werk van Tylor betrof een zoektocht naar de denkwijze van de mythe-makende mens door middel van een comparatieve methode. Mythen uit de Europese oudheid werden vergeleken met contemporaine, niet-westerse culturen. Aangezien Tylor in een lineair ontwikkelingsproces van de mens geloofde, trachtte hij met zijn onderzoek aan te tonen dat de niet-westerse culturen die nog steeds mythen vertelden in een minder ver ontwikkelde fase van de menselijke ontwikkeling zaten. Mythen in de Europese beschaving waren een survival van de vroegere kinderfase, waarin de cultuur zich een lange tijd daarvoor bevond. Alle mythen waren volgens Tylor een poging om de wereld om de mythe-makende mens heen te omschrijven. Deze vorm van proto-wetenschap werd volgens hem gekenmerkt door het animisme, het geloof dat alles om iemand heen bezielde was.

Het werk van Tylor is in tijden van het westers imperialisme en kolonialisme geschreven. Het gedachtegoed in zijn boek *Primitive Culture* valt dan ook onder de koloniale academische werken. De nu achterhaalde argumenten over de primitiviteit van een samenleving beïnvloedden, en waren op hun beurt ook weer beïnvloed door, het eurocentrische wereldbeeld kenmerkend voor het tijdperk van imperialisme. Dit gedachtegoed werd door middel van literatuur en andere po-

pulaire vormen van publieke media naar de Engelse bevolking gebracht.

Cultuur was voor Tylor een universeel iets. In zijn ogen was er geen sprake van een Engelse cultuur of een Afrikaanse cultuur, er waren enkel verschillende niveaus van ontwikkeling. Door middel van deze aanname kon Tylor gemakkelijk elke cultuur op de aarde met elkaar vergelijken. Tylor leende dit gedachtegoed van de Verlichting waarin dit beeld van een lineaire ontwikkeling was geboren.

Dit verlichte denkbeeld bleek razend populair binnen de academische wereld en Tylor werd al snel na de publicatie van *Primitive Culture* aangehaald als de vader van de antropologie. Er werden weinig vraagtekens gezet bij de theorie van de Britse mytholoog en voor vele jaren volgend was de comparatieve methode van Tylor een standaard deel van de opleiding van een student antropologie. In de analyse van de Britse krantenartikelen is te zien dat deze populariteit niet beperkt bleef tot enkel de academische wereld. Tylors werk werd in alle grote Britse kranten genoemd in het jaar van publicatie, en in de jaren daaropvolgend bleef de antropoloog een referentie voor vele journalisten.

Uiteindelijk brak de term primitive culture los van de exclusieve associatie met Tylor en lijkt het een begrip an sich te zijn geworden. Vanaf 1885 werd de term nog steeds redelijk vaak genoemd in de kranten en was de omschrijving synoniem aan die van Tylor; de antropoloog werd zelf echter niet meer genoemd als verduidelijking. Waar het begrip in de vroege jaren na de publicatie vrijwel uitsluitend tussen haakjes werd gezet refererend naar Tylor, kwam dit 15 jaar hierna amper meer voor. Tylor heeft primitive culture in het leven geroepen en de term heeft sindsdien, binnen de negentiende eeuw, een eigen plekje in de woordenschat veroverd. De popularisering van de term die te zien is binnen de Britse kranten impliceert dat het werk van Tylor en zijn term primitive culture zeer waarschijnlijk

invloed hebben gehad op de beeldvorming van 'de ander' in negentiende-eeuws Engeland. ■

Donna Korsuize heeft in 2019 de Bachelor Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam afgerond. Ze is geïnteresseerd in mythologie en wetenschapsfilosofie.

Noten:

1. J.M. 'Hesiod and Theognis', *The Examiner* (26 april 1873) 437.
2. Hugo Koning, *Mythologie* (Amsterdam 2015) 27-29.
3. Ibidem, 22-29.
4. Robert J.C. Young, 'What is the Postcolonial?' *Ariel* 40:1 (2009) 15.
5. Ibidem.
6. Timothy Larsen, 'E.B. Tylor, Religion and Anthropology', *British Journal for the History of Science* 46:3 (2013) 467 – 469.
7. Ibidem, 473.
8. Jack Goody 'What does Anthropology Contribute to World History?' in: *The Cambridge World History. Vol I.* (Cambridge 2015) 261 – 276.
9. Koning, *Mythologie*, 27 – 29.
10. Ibidem.
11. Larsen 'E.B. Tylor, Religion and Anthropology', 474.
12. Edward Burnett Tylor, *Primitive Culture. Researches Into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom, Volume 1* (Londen 1871) 67 – 105.
13. Brian V. Street, *The Savage in Literature: Representations of 'Primitive' Society in English Fiction, 1858 – 1920* (New York 1975) 5.
14. Goody 'What does Anthropology Contribute to World History?', 274.
15. Young, 'What is the Postcolonial?', 15.
16. Goody 'What does Anthropology Contribute to World History?', 270 – 276.
17. Idem, 6.
18. Street, *The Savage in Literature*, 5-7.
19. Ibidem, 10.
20. Burnett Tylor, *Primitive Culture*, 1.
21. Ibidem, 9.
22. Ibidem, 10.
23. James Boswell, *The life of Samuel Johnson LL.D.* (Londen 1840) 578.
24. Andrew Von Hendy, *The Modern Construction of Myth* (Bloomington 2002) 70-78.
25. Idem, 83-86.
26. Burnett Tylor, *Primitive Culture*, 10.
27. Ibidem, 28.
28. Ibidem, 28 -35.
29. 'Skill and Invention consequently required', Montrose, Arbroath and Brechin review; and Forfar and Kincardine-shire adversiter (13 februari 1867) 3.
30. W. 'Mr. Darwin on the Descent of Man', *Royal Cornwall Gazette* (20 mei 1871) 6.
31. Ibidem.
32. 'Mr. Lewis M.P., on Savage Life', *Western Morning News* (01 november 1871) 3.
33. 'Ten Great Religions', *The Examiner* (05 augustus 1871) 871.
34. 'Mr. Tylor on Primitive Culture', *The Examiner* (27 mei 1871) 536.
35. 'Primitive Culture', *Tablet* (27 mei 1871) 645.
36. 'Miscellaneous Affairs', *Belfast News-Letter* (26 november 1885) 3.
37. 'The Evening News', *Edinburgh Evening News* (09 december 1885).
38. 'The Evening News', *Edinburgh Evening News* (09 december 1885).
39. 'New Books', *Globe* (23 juli 1885) 6.
40. 'Marriage Under Difficulties', *Cork Constitution* (07 July 1890) 3; 'Notes', *Wells Journal* (17 april 1890); 'Exit Leo', *Globe* (13 mei 1890)
41. British Newspaper Archive, geraadpleegd van <https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/search/advanced> (z.d.).